

ADVIES Sectorraad Kunsten en Erfgoed

21 februari 2014

Advies over de uitvoeringsbesluiten onroerend erfgoed

Op 17 januari 2014 hechte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan drie ontwerpen van besluit betreffende onroerend erfgoed. Het gaat om het ontwerp van besluit betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het besluit betreffende de samenstelling, organisatie en werking van de Vlaamse Commissie voor Varend Erfgoed en het besluit betreffende de samenstelling, organisatie en werking van de Vlaamse Heraldische Raad. Vlaams minister Geert Bourgeois vroeg per brief van 24 januari 2014 de SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed om advies.

Inhoud

Situering.....	2
Advies	2
A. Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.....	2
1. Definities.....	3
2. Afstemming van het onroerenderfgoed- en cultureel-erfgoedbeleid:	3
3. Inventarissen van cultuuroederen	5
4. Uitvoeringsbesluiten archeologie	5
5. Instandhouding en onderhoud.....	5
6. Bepalingen in verband met de erfgoedpremie	6
B. Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de samenstelling, organisatie en werking van de Vlaamse Commissie voor Varend Erfgoed	7
C. Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de samenstelling, organisatie en werking van de Vlaamse Heraldische Raad	7

Situering

Op 12 juli 2013 werd het Onroerenderfgoeddecreet bekrachtigd door de Vlaamse Regering. Het decreet harmoniseert de regelgeving betreffende het onroerend erfgoed: een organisch tot stand gekomen, weinig gecoördineerd geheel van verschillende wetten en decreten.

Het ontwerp van besluit betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet, geeft uitvoering aan de verplichte delegaties van het Onroerenderfgoeddecreet (m.u.v. hoofdstuk 5 (Archeologie) en een aantal afzonderlijke artikelen).

Het onroerenderfgoeddecreet en het beleidsdomein cultuur hebben een aantal ontegensprekelijke raakpunten. Het beleid betreffende het onroerend erfgoed regelt nl. de gemeenschapsaangelegenheden van de roerende cultuurobjecten die integrerend deel uitmaken van een beschermd goed en de roerende archeologische artefacten. Voor beide materies werd beslissingsbevoegdheid bij het beleidsdomein onroerend erfgoed gelegd, respectievelijk via het arrest van het Grondwettelijk Hof van 17 maart 2010, en via het besluit van de Vlaamse Regering van 3 juni 2005 met betrekking tot de organisatie van de Vlaamse administratie.

Advies

A. Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013

Voor hij verder ingaat op de bepalingen in het uitvoeringsbesluit, wenst de Sectorraad Kunsten en Erfgoed te verwijzen naar zijn advies van 17 januari 2014, *Bouwen aan culturele ruimtes: technische prioriteiten voor culturele infrastructuur*¹. In dit advies besteedt de sectorraad o.a. ook aandacht aan het onroerend erfgoed (pp. 15-16).

Hij onderstreept in het advies het samengaan van exploitatie en erfgoedwaarde. Het zijn complementaire elementen die elkaar mogelijk maken en in stand houden. Erfgoed dat leeg staat en geen functie vervult, zal immers in verval raken. Een zinvolle herbestemming van een deel van het onroerend erfgoed kan echter kansen bieden aan een culturele sector die kampt met een gebrek aan aangepaste oppervlakte, depot- en stockageruimte, flexibele werkplaatsen, etc. Daarenboven hebben veel monumenten reeds verschillende functies vervuld, en heeft deze levende geschiedenis vaak toegevoegd aan de erfgoedwaarde. Een doordachte nieuwe herbestemming kan dus op termijn ook een meerwaarde met zich meebrengen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed focust zich in zijn advies verder voornamelijk op de aspecten van het Onroerenderfgoedbesluit die gelinkt zijn aan het cultuurbeleid. Hij heeft het in zijn advies o.m. over de relevante definities, de afstemming tussen het onroerenderfgoed- en het cultureel-erfgoedbeleid en een aantal bepalingen i.v.m. instandhouding en onderhoud en de erfgoedpremie.

¹ http://www.cjism.vlaanderen.be/raadcjism/SR_ke/adviezen/20140117-advies-bouwen-aan-culturele-ruimtes.pdf

1. Definities

Art. 2, 8°: cultuurgoederen

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt de in het uitvoeringsbesluit opgenomen definitie van cultuurgoederen om verschillende redenen niet optimaal.

- Ten eerste is het onduidelijk of de verschillende voorwaarden die in de definitie vermeld worden neven- of ondergeschikt zijn.
- Daarnaast ligt er onvoldoende nadruk op de ensemblewaarde, het samen voorkomen van het cultuurgoed en het onroerend goed.
- Tot slot vindt de sectorraad het onrealistisch dat er steeds bronnenmateriaal voorhanden moet zijn.

De sectorraad stelt voor om de definitie in die zin te herformuleren, vb. als volgt:

*“8° cultuurgoederen: **goederen waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die daarnaast ofwel samen ontworpen of vervaardigd zijn met en voor het beschermd goed, omwille van archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde van algemeen belang zijn of waarvoor historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.**”*

Art 2, 11°: gespecialiseerde werkzaamheden

Het artikel bepaalt onder a), 3) beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten aan *“houten of stenen beeldhouwwerken, grafstenen”*. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt het bepalen van de materialen een beperkende voorwaarde, en vraagt om “houten of stenen” uit de definitie te schrappen. Materiaalkeuze wijzigt doorheen de tijd en moet losgekoppeld worden van de erfgoedwaarde.

Art 2, 20°: open erfgoed

De definitie van open erfgoed in artikel 2, 20° verwijst naar art. 11.2.10, maar in dat artikel is het begrip open erfgoed veel uitgebreider gedefinieerd. Volgens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed zou het logischer zijn om deze definitie volledig in art. 2, 20° onder te brengen.

Art 2, 24°: regulier onderhoud

De definitie van regulier onderhoud is louter negatief opgesteld. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat de definitie er baat bij zou hebben om tevens te vermelden wat het doel van het regulier onderhoud is, nl. het duurzaam in een goede staat houden van het onroerend erfgoed.

Art 2, 30°: ZEN-erfgoed

Hoewel de definitie van ZEN-erfgoed an sich duidelijk is, vindt de Sectorraad Kunsten en Erfgoed het vreemd dat niet expliciet vermeld wordt dat ZEN een afkorting is voor “zonder economisch nut”.

2. Afstemming van het onroerenderfgoed- en cultureel-erfgoedbeleid

Vlaamse beleidsprioriteiten onroerend erfgoed

In zijn advies van 2 juli 2012 over het decreet onroerend erfgoed² wees de Sectorraad Kunsten en Erfgoed op de nood aan afstemming tussen het onroerenderfgoedbeleid en de Vlaamse beleidsprioriteiten voor het subsidiëren van een lokaal cultureel-erfgoedbeleid, om op die manier te streven naar een meer integrale en geïntegreerde erfgoedzorg. De sectorraad stelt echter vast dat de Vlaamse beleidsprioriteiten voor onroerend erfgoed nog steeds niet werden vastgelegd, en men hiermee wil wachten tot in 2016. De sectorraad vindt dit een gemiste kans voor de afstemming die hiermee op de lange baan lijkt geschoven.

De sectorraad herhaalt zijn vraag naar (een zo snel mogelijke) afstemming tussen de beleidsprioriteiten cultureel erfgoed en de beleidsprioriteiten onroerend erfgoed, vb. inzake het religieus erfgoed.

Onroerenderfgoeddepots

In zijn advies van 2 juli 2012 over het decreet onroerend erfgoed stelde de Sectorraad Kunsten en Erfgoed tevens dat er een nood is aan afstemming tussen de onroerenderfgoeddepots zoals vermeld in het decreet, en de depotopdracht van de provincies. De sectorraad vroeg om meer duidelijkheid te verschaffen over het onderscheid tussen beide en het nut van afzonderlijke onroerenderfgoeddepots. In de praktijk wordt immers vaak geen onderscheid gemaakt tussen archeologische en museale depots.

In een nota aan de Vlaamse Regering bij de definitieve goedkeuring van het Onroerenderfgoeddecreet³ werd hieromtrent duidelijkheid beloofd in de uitvoeringsbesluiten. Nu het ontwerp van uitvoeringsbesluit voorligt, stelt de sectorraad echter vast dat de beloofde duidelijkheid niet verschaft wordt.

De sectorraad leest i.v.m. de afstemming van de depotwerking op de verschillende beleidsniveaus volgende zin in art. 3.4.5.: *“De provincie kan over de aanvraag een advies formuleren en bezorgt dat binnen dertig dagen aan het agentschap.”*

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt dit onvoldoende, en vraagt om het advies van de provincie te verplichten.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wil nogmaals het nut van afzonderlijke onroerenderfgoeddepots in vraag stellen. De provincies maken bijvoorbeeld geen onderscheid tussen verschillende soorten depots. Het merendeel van depots zijn gemengde depots. Daarenboven wordt hier een grote opportuniteit tot samenwerking en afstemming tussen beide misgelopen.

Projectsubsidies

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wijst erop dat ook de projectsubsidies mogelijkheden kunnen bieden tot samenwerking/afstemming met/tussen onroerend en cultureel erfgoed.

² http://www.cjasm.vlaanderen.be/raadcjasm/SR_ke/adviezen/20120702-advies-decreet-onroerend-erfgoed.pdf

³ VR 2013 1801 DOC.0015-5

3. Inventarissen van cultuuroederen

In zijn advies van 2 juli 2012 bij het onroerenderfgoeddecreet vroeg de Sectorraad Kunsten en Erfgoed of er linken zouden worden gelegd met bestaande inventarissen van cultuuroederen. De sectorraad begrijpt dat dit niet in alle gevallen wenselijk is, vb. omwille van privacy- of veiligheidsredenen. Toch meent de sectorraad dat linken met andere (openbare) inventarissen een meerwaarde kunnen betekenen, zeker in het geval van de beschermingsbesluiten waarin de mee beschermde cultuuroederen sowieso zijn opgenomen.

4. Uitvoeringsbesluiten archeologie

Er zijn nog geen bepalingen voor de uitvoering van het luik archeologie. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt zich af wat de planning hiervoor is. Archeologie is een belangrijk onderdeel van het decreet, met gevolgen voor andere hoofdstukken (vb. depots).

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt om zo snel mogelijk werk te maken van het uitvoeringsbesluit over het luik archeologie.

5. Instandhouding en onderhoud

Art. 6.1.3.: inwerkingstelling werkend industrieel erfgoed

In art. 6.1.3. is een definitie voor 'als monument beschermd werkend industrieel erfgoed' opgenomen: "*een beschermd monument waar een (semi-)industriële activiteit of een productieproces wordt uitgevoerd, of actieve machines of toestellen met erfgoedwaarde die in een beschermd monument, een beschermd stads- of dorpsgezicht of een beschermd cultuurhistorisch landschap liggen*". Het is de Sectorraad Kunsten en Erfgoed echter onduidelijk wat de relatie tussen het 'beschermd zijn' en het 'werkend zijn' is. Betekent dit dat enkel industrieel erfgoed in werkende staat beschermd kan worden, of dat indien erfgoed in werkende staat verkeert op het moment van bescherming, dit ook zo moet behouden blijven? Het kan en mag in geen geval de bedoeling zijn om de erfgoedwaarde te koppelen aan het al dan niet werkend zijn of kunnen maken van het industrieel erfgoed.

De sectorraad vindt tevens onduidelijk hoever de zinsnede "*waar dat mogelijk is*" reikt. Wordt hier enkel technische haikbaarheid bedoeld, of worden vb. ook de veiligheid, financiële elementen, etc. in rekening gebracht? Het in werking stelling van een oude elektriciteitscentrale of een trekkeninstallatie in een theater kan veiligheidsproblemen opleveren of zelfs in strijd zijn met de huidige wetgeving hierover. Het in werking stellen van wind- en watermolens heeft dan weer gevolgen voor de omgeving (vb. bomen die windvang van een windmolen verhinderen en omgekapt moeten worden, waarvoor een vergunning nodig is). Indien inwerkingstelling onmogelijk is, mag herbesteding door dit artikel niet gehypothekeerd worden.

De sectorraad wenst hier nogmaals te wijzen op zijn advies *Bouwen aan culturele ruimtes* van 17 januari 2014. Hierin pleit de sectorraad voor een duidelijke visie over en een passend beleid voor het industriële erfgoed in de culturele sectoren. Er is een duidelijk spanningsveld tussen het gebruik van oude, niet-actuele en onveilige realisatieapparatuur en de eventuele bewaring ervan. De beoordeling kan grondig verschillen naargelang het materiaal bekeken wordt vanuit een bouwkundig, technisch of historisch referentiekader. Omdat het veelal roerend erfgoed vast door bestemming betreft, is het enkel relevant in de context van zijn omgeving. Duidelijke keuzes hieromtrent dringen zich op.

Art. 6.2.6.: sport-, culturele-, en toeristische activiteiten aan of in beschermde goederen

Art. 6.2.6, 3° bepaalt dat toelating vereist is voor *“de uitoefening van georganiseerde sport-, culturele en toeristische activiteiten, die door hun specifieke kenmerken of door de volkstoeeloop die ze teweeg brengen schade kunnen toebrengen aan het beschermde erfgoed”*. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt deze definitie onvoldoende duidelijk. Doordat niet precies bepaald wordt wat men met het artikel wil bereiken of net tegengaan, vreest de sectorraad dat de definitie voor de sport- en culturele sector beperkende gevolgen kan hebben. Beter zou zijn om vb. (wat betreft monumenten) op te nemen dat activiteiten aangepast moeten zijn aan de draagkracht van het gebouw, etc.

Gebruik van monumenten zou ook aangemoedigd moeten worden. Leegstand is niet zinvol en brengt hoge kosten met zich mee. Er moet dus vermeden worden dat te strenge vereisten hiertoe leiden.

Art. 6.2.7.:

Art. 6.2.7 bepaalt de handelingen aan of in beschermd onroerend erfgoed die niet kunnen worden aangevat zonder toelating van het agentschap of de onroerenderfgoedgemeente. In de zesde paragraaf punt f) wordt bepaald dat o.m. publiciteitsinrichtingen of uithangborden toelatingsplichtig zijn *“met uitzondering van verkiezingspubliciteit”*. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed begrijpt niet waarom voor verkiezingspubliciteit een uitzondering moet worden gemaakt.

Art. 6.2.9.: toelatingsplichten voor interieur en cultuurgoederen

Art. 6.2.9. bepaalt de handelingen aan of in het interieur van beschermde monumenten en voor de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, die niet kunnen worden aangevat zonder de toelating. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt deze lijst té uitgebreid en specifiek, waardoor hij in tegenspraak komt met de zorgplicht. De derde paragraaf bepaalt bijvoorbeeld dat toelating nodig is voor *“het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting”*. Volgens de toelichting heeft dit o.m. betrekking op *“steenverharding en het reinigen van houten vloeren of koper- en zilverwerk”*. Dergelijke strenge toelatingsplicht is onwerkbaar en compleet contraproductief voor het regulier onderhoud van het erfgoed.

6. Bepalingen in verband met de erfgoedpremie

Art. 11.2.3.

Er worden hoge eisen gesteld aan de aanvraag van een erfgoedpremie voor het beheer van of voor werkzaamheden aan een orgel, waar slechts in ideale omstandigheden aan voldaan kan worden. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is van mening dat erfgoedwaarde op zich de belangrijkste en in vele gevallen ook een voldoende voorwaarde moet zijn. Er moet over gewaakt worden dat door té strenge eisen geen waardevol erfgoed wordt uitgesloten.

Art. 11.2.4., 2°

Isolatiwerkzaamheden komen niet in aanmerking voor een erfgoedpremie. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt dit op lange termijn geen goede keuze. Duurzaam omgaan met erfgoed vereist een kwalitatieve zorg op lange termijn, waar isoleren ontegensprekelijk deel

van uitmaakt. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid van Monumentenzorg en de Vlaamse overheid om een langetermijnvisie te ontwikkelen op het samengaan van conservatie, exploitatie, ecologische prestatie en het behoud van erfgoedwaarde. Dit alles moet hand in hand gaan, en het de facto uitsluiten van isolatiewerkzaamheden geeft hiervoor het verkeerde signaal.

Art.11.2.10., 1°

Een verhoogde erfgoedpremie van 80% voor beschermde monumenten die bestemd zijn voor een erkende eredienst, wordt slechts toegekend indien er een actueel kerkenbeleidsplan voorhanden is. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt dit niet geheel logisch. In een kerkenbeleidsplan worden immers enkel parochiekerken opgenomen. Het probleem hiermee is tweevoudig: enerzijds worden ook niet-beschermde kerken in dergelijk plan opgenomen, terwijl anderzijds beschermde kloosterkerken of privékapellen *niet* opgenomen zijn. Logischer zou zijn om het bestaan van een beleidsplan onroerend erfgoed of beleidsplan voor beschermde monumenten als voorwaarde te stellen.

De sectorraad vindt overigens dat, om herbestemming aan te moedigen, ook herbestemde monumenten aanspraak zouden moeten kunnen maken op een verhoogde erfgoedpremie.

B. Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de samenstelling, organisatie en werking van de Vlaamse Commissie voor Varend Erfgoed

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt het positief dat een van de leden van de commissie een vertegenwoordiger is van de entiteit die door de Vlaamse Regering belast is met de uitvoering van het beleid inzake cultureel erfgoed. Hij heeft geen opmerkingen bij dit besluit.

C. Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de samenstelling, organisatie en werking van de Vlaamse Heraldische Raad

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed heeft geen opmerkingen bij dit besluit.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Heidi De Nijn, voorzitter
Herman Baeten, ondervoorzitter
Lieselotte Moortgat, secretaris